9. జ్ఞానార్జన ఆవశ్యకత

మనిషి తనను తాను సంస్కరించుకోవడానికి ఖుర్‌ఆన్, హదీసులకు సంబంధించిన జ్ఞానం ఆర్జించడం ఎంతో అవసరం. ఇస్లాంలో జ్ఞానార్జన ఆవశ్యకత గురించిన విషయాలు వింటే మన తెలుగునాట ప్రసిద్ధిచెందిన "విద్య లేనివాడు వింతపశువు" అన్న సామెత గుర్తు కొస్తుంది. దైవధర్మం పట్ల సరైన అవగాహనతో కూడిన జ్ఞానం ఉన్నప్పుడే మనిషి దైవానికి భయపడి తదనుగుణంగా జీవితం గడుపుతాడు.

"దేవుని దాసులలో జ్ఞానులు మాత్రమే దేవునికి భయపడతారు." (ఖురాన్-35:28)

దేవునికి భయపడేందుకు జ్ఞానార్జన కావాలి. అంటే 1-చదవడం, వ్రాయడం నేర్చుకో వడంతో పాటు, 2-సాత్వికజీవితం గడపడానికి ఇస్లామీయ జ్ఞానం ఆర్జించడమని అర్థం.

దైవప్రవక్త కాలంలో జరిగిన కొన్నియుద్ధాలలో శత్రువులు ఖైదీలుగా పట్టుబడి నప్పుడు వారిలో కొందరిని వారి బంధువులు వచ్చి నష్టపరిహారం చెల్లించి విడిపించుకు పోయారు. నష్టపరిహారం చెల్లించుకోలేని ఖైదీలు చదువురాని ముస్లింలకు చదువు నేర్పితే విడుదల చేస్తామని దైవప్రవక్త (స) ప్రకటించారు. ఆవిధంగా ఆనాడు కొందరు ముస్లింలు చదువు నేర్చుకున్నారు. చదువుసంధ్యలకు ఖుర్‌ఆన్ ఎంతో ప్రాముఖ్యమి చ్చింది. అసలు ఖుర్‌ఆన్ అవతరణే 'చదువు' అనే మాటతో ప్రారంభమయింది.

"(ముహమ్మద్!) సర్వసృష్టికర్త అయిన నీ ప్రభువు పేరు స్మరించి పఠించు. ఆయనే మానవుణ్ని గడ్డకట్టిన రక్తంతో సృజించాడు. చదువు. నీ ప్రభువు మహోన్నతుడు. ఎంతో ఉదారుడు. ఆయన మానవునికి కలం ద్వారా అతను ఎరగని జ్ఞానం నేర్పాడు. (కనుక మానవుడు అజ్ఞానిగా ప్రవర్తిస్తూ అపమార్గం పట్టడానికి) ఎంతమాత్రం వీల్లేదు. మానవుడు తనను తాను గొప్పవాణ్ణని, నిరపేక్షాపరుణ్ణని భావించి విర్రవీగుతున్నాడు. (కాని) అతను చివరికి నీ ప్రభువు సన్నిధికే మరలిపోవలసి ఉంది." (ఖుర్‌ఆన్. 96:1-8)

ఇస్లామీయజ్ఞానం లేకపోతే మనిషికి ధర్మంఏదో- అధర్మంఏదో, పాపమేదో-పుణ్యమేదో, మంచేదో-చెడేదో ఎలా తెలుస్తుంది? షిర్క్-తౌహీద్‌ల సమగ్రరూపం, వాటి తేడా ఎలా తెలుస్తుంది? దేవుని హక్కులేమిటో, దాసుల హక్కులేమిటో ఎలా తెలుస్తాయి? ఆస్తి పంపకంలో, ఉపాధి సముపార్జనలో, ఇతర ఆర్థికవ్యవహారాల్లోని దైవాజ్ఞలు ఎలా తెలుస్తాయి? వైవాహిక విలువలు, విడాకుల పద్ధతులు ఎలా తెలుస్తాయి? ఖుర్‌ఆన్ మనిషిని ఎలా తీర్చి దిద్దదలచిందో ఎలా తెలుస్తుంది? ఇస్లాం గురించి సరైన అవగాహన లేకపోతే ఇస్లాంవ్యతిరేక శక్తుల పట్ల ఎలా వ్యవహరించగలం? అందుకే ఇస్లాం జ్ఞానార్జనకు పెద్దపీట వేసింది. ముస్లింలకు ఖుర్‌ఆన్, హదీసులకు సంబంధించిన జ్ఞానం ఎంతో అవసరం. అప్పుడే వారు వాటి ప్రకారం ఆచరించగలరని ఆశించగలం.

విద్య లేనివాడు వింతపశువు

"(సత్య)జ్ఞానం ఉన్నవాళ్లు, జ్ఞానం లేనివాళ్లు ఒకటేనా అని అడుగు వారిని. (మా) హితబోధను బుద్ధిమంతులే స్వీకరిస్తారు." (ఖుర్‌ఆన్-39:9)

దైవప్రవక్త (స) ఇలా ప్రవచించారు: "సాధారణ నక్షత్రాలపై పౌర్ణమి చంద్రుడికి ఎలాంటి ఘనతా ఔన్నత్యాలున్నాయో, సాధారణ భక్తులపై పండితులకు అలాంటి ఘనతా ఔన్నత్యాలే ఉన్నాయి. పండితులు దైవప్రవక్తల వారసులు. దైవప్రవక్తలు తమ వారసత్వం లో ధనకనక వస్తువులకు బదులు విద్యను వదలిపెట్టారు. కనుక ఎవరైతే (ధర్మ)జ్ఞానం సంపాదించాడో అతను పెద్దఎత్తున ధనాన్ని సంపాదించినట్లే." (అహ్మద్, తిర్మిజి)

దైవప్రవక్త (స) హితోక్తి: "(ధర్మ)జ్ఞానాన్ని అన్వేషిస్తూ బయలుదేరేవారి కోసం దేవుడు వారు నడిచే మార్గంగుండా స్వర్గమార్గాన్ని సుగమం చేస్తాడు. దైవదూతలు విద్యార్థి చేసే పనులపట్ల ప్రసన్నులై అతని గౌరవార్థం (అతని దారిలో) రెక్కలు పరుస్తారు. భూమ్యాకాశా లలో ఉన్నవారు, నీటిలో ఉండే చేపలు కూడా జ్ఞానుల మన్నింపు కోసం ప్రార్థిస్తాయి. చంద్రునికి ఇతర నక్షత్రాల మీద ఎంత విశిష్ఠత ఉందో జ్ఞానులకు (సాధారణ) ఆరాధకుల మీద అంతే విశిష్ఠత ఉంది. జ్ఞానులు దైవప్రవక్తల వారసులు. దైవప్రవక్తలు తమ వారసుల కోసం దిర్హంలు, దీనార్లు వదలివెళ్ళరు. వారు జ్ఞానం మాత్రమే వదలి వెళ్తారు. కనుక ఆ జ్ఞానం నేర్చుకున్నవారు మహాభాగ్యం పొందినట్లే." (అబూదావూద్, తిర్మిజీ)

దైవప్రవక్త (స) హితోక్తి: "ఎవరైనా చదువు నేర్చుకునే ఉద్దేశ్యంతో ఏదైనామార్గాన నడుస్తుంటే అతను స్వర్గమార్గాన నడుస్తున్నట్లే. విద్యార్థి సంతోషం కోసం దైవదూతలు (అతని దారిలో) రెక్కలు పరుస్తారు. అతని శ్రేయస్సుకోసం దైవాన్ని ప్రార్థిస్తారు. పండితులకోసం భూమ్యాకాశా ల్లోని సృష్టిరాసులన్నీ పాపమన్నింపు ప్రార్థన చేస్తాయి. చివరికి సముద్రాలు, సముద్రాలలోని చేపలు, పుట్టలలోని చీమలు సైతం వారి శ్రేయస్సు కోసం దైవాన్ని ప్రార్థిస్తాయి." (తిర్మిజి)

దైవప్రవక్త (స) హితోక్తి: "దేవుడు ఎవరికైనా మేలు చేయదలచుకుంటే అతనికి ఆయన ధర్మజ్ఞానం, ధర్మావ గాహనా భాగ్యం ప్రసాదిస్తాడు." (బుఖారి, ముస్లిం)

దైవప్రవక్త (స) హితోక్తి: "విజ్ఞతావివేచనలుగల పండితుడు (ధర్మవేత్త) వేయిమంది (సాధారణ) భక్తులకంటే ఎక్కువ షైతాన్‌కు భారమవుతాడు." (తిర్మిజి, మిష్కాత్)

దైవప్రవక్త (స) హితోక్తి: "ఇద్దరు వ్యక్తుల్ని గురించి మాత్రమే అసూయ పడటం ధర్మసమ్మతం అవుతుంది. ఒకడు, దేవుడు ప్రసాదించిన సంపదను దైవమార్గంలో వినియోగించే సత్బుద్ధి ప్రసాదించ బడినవాడు. రెండోవాడు, దేవుడు ప్రసాదించిన విద్యావివేకాల ప్రకారం నిర్ణయాలు చేసే, వాటిని ఇతరులకు నేర్పేవాడు." (బుఖారి, ముస్లిం)

"ఎవరైనా ధర్మవిద్య నేర్చుకోవడానికి ఎక్కడికైనా ప్రయణమై వెళ్తుంటే దేవుడు అతని కోసం స్వర్గమార్గం సుగమం చేస్తాడు. ఎవరైనా దేవుని ఆలయాలలోని ఏదైనా ఆలయం (మసీదు)లో సమావేశమయి దైవగ్రంథాన్ని చదువుతూ దాన్ని గురించి చర్చిస్తూ ఉంటే, వారిపై దేవుని తరఫున విశ్వాసపరమైన స్థిమితం అవతరిస్తుంది; వారిని దైవ కారుణ్యం కమ్ముకుంటుంది. దేవుడు తన దూతల సమావేశంలో వారిని గురించి ప్రస్తావిస్తాడు. (అంటే వారిని ప్రశంసిస్తాడు.)..." (ముస్లిం)

హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం: "రాత్రివేళ కొంతసేపు (ధర్మ)విద్య నేర్చుకోవడం, నేర్పడం (దైవధ్యానంలో) రాత్రిజాగరణ చేయడంకంటే ఎంతో శ్రేష్ఠమైనది." (మిష్కాత్)

మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) ఓరోజు మస్జిదెనబవీలో ప్రవేశించినపుడు అక్కడ రెండు బృందాలు కూర్చొనిఉన్నాయి. (ఒక బృందం దైవనామస్మరణలో లీనమైవుంది. రెండవబృందం ధర్మవిద్య నేర్చుకోవడం, నేర్పడంలో నిమగ్నమైఉంది). దైవప్రవక్త (స) ఆ రెండు బృందాలను చూసి "రెండు బృందాలూ పుణ్యకార్యాల్లో నిమగ్నమైఉన్నాయి. అయితే ఈ రెండిటిలో ఒకటి రెండవ దానికంటే శ్రేష్ఠమైనది. వీరు దైవనామ స్మరణ, వేడుకోలు, పాపమన్నింపు ప్రార్థనలు చేస్తున్నారు. దేవుడు తలచుకుంటే వీరికి దీని (ప్రతిఫలం) ఇవ్వచ్చు, ఇవ్వకపోవచ్చు. ఇక రెండవబృందం వారు ధర్మవిద్య నేర్చుకోవడం, నేర్పడం చేస్తున్నారు. నేను అధ్యాపకుడిగా, విద్యాబోధకుడిగా చేసి పంపబడ్డాను" అని అన్నారు. ఆ తరువాత ఆయన ధర్మవిద్య నేర్చుకునే, నేర్పే బృందం దగ్గరకు వెళ్ళి కూర్చున్నారు. (మిష్కాత్)

దైవప్రవక్త (స) తన అనుచరులకు విద్యావశ్యకతను తెలుపుతూ "జ్ఞానార్జన ప్రతి ముస్లిం విధి" అన్నారు. (జామె బయానుల్ ఇల్మ్)- ఆయన మరో సందర్భంలో "మీరు కూడా విద్య నేర్చుకోండి, మీ స్త్రీలకు కూడా నేర్పండి" అని చెప్పారు. (దార్మి)

దైవప్రవక్త (స) వేరొక సందర్భంలో ఇలా అన్నారు: "చదువు నేర్చుకోండి. చదువు ధర్మాధర్మాల విచక్షణ నేర్పుతుంది, స్వర్గవాసుల దారి చూపుతుంది; భయాందోళనల సమయంలో ప్రేమాభిమానాలు జనింపజేస్తుంది; ఒంటరితనంలో సహచరిగా ఉంటుంది; పేదరికంలో మార్గదర్శిని అవుతుంది; శత్రువుల్ని ఎదుర్కోవడానికి మంచి ఆయుధంగా ఉపయోగ పడుతుంది. విద్య స్నేహితులకు ప్రాణమిత్రుడు; విద్య వల్లనే దేవుడు జాతులకు ప్రగతి వికాసాలు ప్రసాదిస్తాడు; విద్య మూలంగానే ప్రజలు సజ్జనుల్ని తమ నాయకులుగా, మార్గదర్శులుగా చేసుకుంటారు; ఆ సజ్జనుల ఆచరణలు ప్రజలు అనుసరించేవిగా ఉంటాయి; వారి అభిప్రాయాలకు విలువనిస్తారు." (జామె బయానుల్ ఇల్మ్)

ఈ హదీసులో 'విద్య' అంటే ఇస్లామీయజ్ఞానమని అర్థం. ఇస్లాంకు మారుపేరు జ్ఞానమే. మనం జ్ఞానానికి వ్యతిరేకంగా అజ్ఞానం అనే పదం వాడుతాం. ఇస్లాంకు

వ్యతిరేకపదం కూడా అజ్ఞానమే. ఇస్లాంకు వ్యతిరేకమైన ప్రతిపనీ అజ్ఞానంతో కూడుకున్న చేష్టే అవుతుంది. ఖుర్ఆన్‌లోని 3:154 సూక్తిలో, దైవమార్గంలో పోరాడకుండా తప్పించుకునేవారిని గురించి "వారు దేవుని విషయంలో అజ్ఞానంతో కూడిన అనుమానానికి గురయ్యారు"ని ఉంది. 5:50 సూక్తిలో దైవచట్టాలకు బదులు ఇతర చట్టాల ప్రకారం తమ వ్యవహారాలను పరిష్కరించుకునే వారిని గురించి "వీరు అజ్ఞానకాలంనాటి అనాగరిక పద్ధతులు కోరుతున్నారా?" అని పేర్కొనబడింది.

హజ్రత్ అబూదర్దా (రజి) ఓసారి ఎవరితోనో జగడమాడుతూ నీయమ్మ అంటూ తిట్టారు. దైవప్రవక్త (స) ఈమాట విని "నీలో అజ్ఞానం ఇంకా పోలేదు" అన్నారు. మరొక హదీసు ప్రకారం దైవప్రవక్త (స) ఇలా ప్రవచించారు: "అజ్ఞానానికి సంబంధించి మూడు విషయాలున్నాయి. అవి- ఇతరుల కులగోత్రాలను కించపరిచే విధంగా మాట్లాడటం, గ్రహబలం ద్వారా జాతకం చెప్పించుకోవడం, చనిపోయినవారిని తలచుకొని గుండెలు బాదుకుంటూ ఏడ్పులు, పెడబొబ్బలు పెట్టడం." (హదీస్)

ఇస్లాంలో 'జ్ఞానం' అంటే మెడికల్, ఇంజినీరింగ్, కంప్యూటర్ జ్ఞానం కాదు. ఇస్లామీయ జ్ఞానం అనే అర్థం. ఇస్లాంకు వ్యతిరేకంకాని వృత్తిపరమైన విద్యయినా, సాంకేతిక విద్యయినా, నేర్చుకోవడం, దాని ప్రకారం ఆచరించడం తప్పేమీ కాదు. పైగా శ్రద్ధా సామర్థ్యాలు ఉన్నవారు అలాంటి విద్యలు నేర్చుకొని ధర్మసమ్మతమైన సంపాదన కోసం శ్రమించడం కూడా సత్కార్యాల పరిధిలోకే వస్తుంది. అయితే ఇస్లామీయ జ్ఞానం లోపించిన ఏ విద్యయినా అది అందమైన శవం లాంటిదే అవుతుంది. దానివల్ల మనిషికి పరలోకంలో ఎలాంటి సత్ఫలం లభించదు. దైవప్రవక్త (స) ఈవిధంగా తెలియజేశారు :

"వివేకవంతమైన మాట విజ్ఞుడు కోల్పోయిన సంపద. ఆ మాట ఎక్కడున్నా దాన్ని తీసుకునే హక్కు అతనికే ఎక్కువగా ఉంటుంది" అన్నారు దైవప్రవక్త (స). (తిర్మిజి)

దైవప్రవక్త (స) ఇలా ప్రవచించారు: "మూడు విషయాలను గురించిన జ్ఞానార్జనే విద్య అనబడుతుంది. ఒకటి, మనిషి ఖుర్ఆన్‌లోని స్పష్టమైన సూక్తులు నేర్చుకోవాలి; రెండు, లేదా నిరూపిత సంప్రయాలను(హదీసుల్ని) నేర్చుకోవాలి; మూడు, లేదా న్యాయ వంతమైన ధనవిభజనకు సంబంధించిన విద్య నేర్చుకోవాలి." (అబూదావూద్)

హజ్రత్ అనస్ (రజి) ఉల్లేఖనం: దైవప్రవక్త (స) కాలంలో ఇద్దరు అన్నదమ్ములు ఉండేవారు. వారిలోఒకడు తరచూ దైవప్రవక్త (స) సన్నిధికి వచ్చేవాడు. (ఆయన వద్ద ధర్మజ్ఞానం ఆర్జించేవాడు). రెండోవాడు పనిచేసి డబ్బు సంపాదించేవాడు. ఒకసారి రెండోవాడు తన సోదరుడు పనిచేయకుండా ఖాళీగా కూర్చుంటున్నాడని దైవప్రవక్త (స)కు ఫిర్యాదు చేశాడు. దానికి దైవప్రవక్త (స) "బహుశా అతని మూలంగానే నీకు ఉపాధి లభిస్తుందేమో!" అని అన్నారు. (తిర్మిజీ)

పుస్తకాలు మోసే గాడిద

“మనోవాంఛల్ని దైవంగా చేసుకున్నవాడ్ని గురించి నీవెప్పుడైనా ఆలోచించావా? అతను విద్యాజ్ఞానాలు కలిగివున్నా దేవుడు అతడ్ని దారి తప్పించాడు. అతని హృదయ కవాటాలు మూసివేశాడు; చెవులకు సీలువేశాడు; కళ్ళకు గంతలుకట్టాడు. దేవుడే అలా చేశాక ఇక అతనికి ఎవరు దారిచూపగలరు? మీరు గుణపాఠం నేర్చుకోరా?” (ఖుర్ఆన్–45:23)

పూర్వం మన తెలుగునాట విద్యాబుద్ధులు, చదువుసంస్కారాలు అనే మాటలు విరివిగా వాడబడుతుండేవి. ఈమాటల వెనుక విద్యార్జనా ఉద్దేశ్యం మనిషిని నీతిమంతుడుగా చేయా లన్నదే. ఇవిప్పుడు పాతబడి పోయాయి. ఇస్లాంలో దైవప్రసన్నత పొందే ఉద్దేశ్యంతో జ్ఞానార్జన చేసేవాడే దాన్ని సద్వినియోగం చేయగలుగుతాడు. దైవప్రసన్నత పొందే ఉద్దేశ్యం కాకుండా మరో ఉద్దేశ్యంతో ధర్మవిద్యార్జన చేసేవారికి ఆ విద్య పరలోకంలో నష్టాన్నే తెచ్చిపెడ్తుంది.

ఈ విషయం గురించి దైవప్రవక్త (స) ప్రవచించిన హితోక్తులు చూడండి:

“పండితులతో పోటీకి దిగే ఉద్దేశ్యంతోనో, తక్కువగా చదువుకున్నవాళ్ళతో వాదించే ఉద్దేశ్యంతోనో లేదా ప్రజలను తన వైపుకు ఆకట్టుకునే ఉద్దేశ్యంతోనో విద్య నేర్చుకున్నవాడ్ని దేవుడు నరకంలో పడవేస్తాడు.” (తిర్మిజి, ఇబ్నెమాజ)

“దైవప్రసన్నత పొందడానికి ఆర్జించవలసిన విద్యను ఎవరైనా ప్రాపంచిక ప్రయోజనాలు పొందే ఉద్దేశ్యంతో ఆర్జిస్తే అలాంటి మనిషి ప్రళయదినాన స్వర్గ సువాసనను కూడా ఆఘ్రాణించలేడు.” (అహ్మద్, అబూదావూద్, ఇబ్నెమాజ)

దైవప్రసన్నత కోసం విద్య నేర్చుకున్నప్పటికీ దాని ప్రకారం ఆచరించకపోయినా ప్రయోజనం లేదు. ప్రయోజనం సంగతి అలా ఉంచితే పరలోకంలో ఆ విద్యే ఘోరనష్టం కలిగిస్తుంది. మాటలకు, చేతలకు పొంతనలేని ధర్మవిద్య వల్ల మనిషి ప్రపంచంలో ప్రజలను మోసగించి సిరిసంపదలు, పేరుప్రతిష్ఠలు సంపాదించవచ్చు. కాని పరలోకంలో అలాంటి విద్య నరకయాత నలు తెచ్చిపెడ్తుంది. ఈ విషయంలో ఖుర్ఆన్ బోధనలు చూడండి:

“విశ్వాసులారా! మీరు చేయనిదాన్ని గురించి ఎందుకు మాట్లాడుతున్నారు? చేయని దాన్ని గురించి చెప్పుకోవడం దేవునికి చాలా అప్రియమైన విషయం.” (61:2,3)

“తౌరాత్ (ఆజ్ఞలు పాటించే) బాధ్యత మోపబడినవారు ఆ బాధ్యత నిర్వహించలేదు. వారిని పుస్తకాలు మోసే గాడిదతో పోల్చవచ్చు. (తౌరాత్‌జ్ఞానం తెలిసి కూడా అంధులయి) దైవసూక్తుల్ని నిరాకరించినవారు అంతకంటే దిగజారిపోయారు.” (62:5)

హజ్రత్ అబూమూసా (రజి) ఉల్లేఖనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (స) ఇలా అన్నారు: “దేవుడు నాకిచ్చి పంపిన మార్గదర్శకత్వం, విద్యాజ్ఞానాలు నేలపైకురిసే వర్షం లాంటివి. ఆ నేలలో కొంత భాగం సారవంతమైనది. అది (వర్షపు) నీటిని పీల్చుకొని పచ్చిక, చెట్లు చేమలను మొలకెత్తించింది. ఆ నేలలోని మరికొంతభాగం బంజరుభూమి. అది (నీటిని పీల్చుకోలేక పోయినా) నిల్వచేసి ఉంచింది. ఆ నీటితో దేవుడు ప్రజలకు ప్రయోజనం చేకూర్చుతాడు. వారా నీటిని త్రాగుతారు (తమ పశువులకు) త్రాగిస్తారు, పంటపొలాల కోసం కూడా విని యోగిస్తారు. ఆ వర్షమే మెట్టపల్లాలు లేని చదునైన నేలపై కూడా కురిసింది. కాని ఆ నేల వర్షపు నీటిని నిలిపి ఉంచడం గాని, పచ్చికను మొలకెత్తించటం గాని చేయజాలదు. ఈ ఉదాహరణలు దైవధర్మాన్ని అర్థం చేసుకున్న వ్యక్తికి వర్తిస్తాయి. దేవుడు నాకిచ్చి పంపిన జ్ఞానం, సన్మార్గాలతో అతనికి ప్రయోజనం చేకూర్చాడు. అతను (ధర్మ)జ్ఞానం ఆర్జించి (ఇతరులకు కూడా) బోధించాడు. ఇక (మూడవ) ఉదాహరణ (ధర్మం) వైపు తలెత్తి అయినా చూడకుండా దేవుడు నాకిచ్చిన సన్మార్గాన్ని తృణీకరించిన వానికి వర్తిస్తుంది.” (బుఖారీ, ముస్లిం)

హసన్ బస్రి (రహ్మలై) : “విద్య రెండు రకాలు. ఒకరకం విద్య అంతరంగంలోకి దిగుతుంది. ఈ విద్యే ప్రళయదినాన పనికొస్తుంది. రెండోరకం విద్య నాలుకపైనే ఉండిపోతుంది; అంతరంగంలోకి దిగదు. ఈ విద్య దేవుని న్యాయస్థానంలో మనిషికి వ్యతిరేకంగా ప్రమాణం అవుతుంది. (అంటే మనిషికి వ్యతిరేకంగా సాక్ష్యం ఇస్తుందన్నమాట.)– (ముస్నద్‌దార్మి)

దైవప్రవక్త (స) ఈవిధంగా దుఆ(ప్రార్థన) చేశారు: “దేవా! నీవు ప్రసాదించిన జ్ఞానం నాకు ప్రయోజనకరమైనదిగా చెయ్యి. నాకు ప్రయోజనం చేకూర్చే విద్యే ప్రసాదించు. నా జ్ఞానం అధికం చెయ్యి.” (తిర్మిజి)

మరో సందర్భంలో ఇలా దుఆ చేశారు: “దేవా! నిష్ప్రయోజనమైన విద్య (తెచ్చే కీడు) నుండి నేను నీ శరణుకోరుతున్నాను.” (ముస్లిం)

వేరొక సందర్భంలో ఈవిధంగా దుఆ చేశారు: “దేవా! మాకు సత్యాన్ని సత్యంగా భావించే, దాని ప్రకారం ఆచరించే సద్బుద్ధి ప్రసాదించు. అలాగే అసత్యాన్ని అసత్యంగా భావించే, దాని (కీడు) నుండి కాపాడుకునే సద్బుద్ధి కూడా ప్రసాదించు.” (ఇబ్నెమాజ)